

Instytut Pamięci Narodowej - Archiwum

<https://archiwum.ipn.gov.pl/pl/upamietnianie/dekomunizacja/zmiany-nazw-ulic/nazwy-ulic/lista/36841,ul-Komuny-Paryskiej.html>
13.03.2026, 17:21

ul. Komuny Paryskiej

*Instytut Pamięci Narodowej **nie widzi przesłanek aby dokonywać zmiany tej nazwy ulicy w oparciu o Ustawę z 1 kwietnia 2016 r. o zakazie propagowania komunizmu lub innego ustroju totalitarnego przez nazwy budowli, obiektów i urządzeń użyteczności publicznej (Dz.U. RP z 2016 r. poz. 744). **Decyzja o pozostawieniu bądź zmianie tej nazwy należy do samorządu.** Jeśli samorząd ją zmieni nie powinien w uchwale powoływać się na normy ustawy z 1 kwietnia 2016 r.***

Komuna Paryska to pojęcie odnoszące się do trwającego niespełna dwa miesiące buntu ludności Paryża, którego tłem była kapitulacja w wojnie francusko-pruskiej. Bunt obfitował wprawdzie w dramatyczne wydarzenia budzące rozliczne spory i kontrowersje, które nie dotyczyły jednak ani dziejów Polski ani też nie miały wiele wspólnego z systemami totalitarnymi tworzonymi w następnym stuleciu.

Na skutek kompromitujących klęsk Francji w wojnie z Prusami we wrześniu 1870 roku wybuchła w Paryżu rewolucja, która obaliła monarchię. Ogłoszono republikę tuż przed rozpoczęciem oblężenia Paryża przez Prusaków. Po 4 miesiącach oblężenia w styczniu 1871 r. rząd francuski uzyskał zgodę na kilkutygodniowy rozejm. Na początku marca władze podpisały akt upokarzającej kapitulacji. Prusacy w mieście zorganizowali defiladę zwycięstwa, co doprowadziło do wzrostu nastrojów buntowniczych wśród paryżan, którzy zaczęli kapitulacyjne władze uznawać za rząd zdrady narodowej.

W odpowiedzi wkrótce potem doszło do otwartego buntu Paryżan przeciw uległemu wobec Niemców rządowi republikańskiemu, który zamknął się w Wersalu. Po stronie buntu opowiedziały się oddziały zmobilizowanej do obrony Paryża Gwardii Narodowej i część żołnierzy francuskich. Wśród radykalnych środowisk politycznych, które dominowały wśród zbuntowanych Paryżan prym wiodły ugrupowania związane z różnymi nurtami socjalizmu. 26 marca odbyły się wśród mieszkańców wolne wybory do władz Paryża. Wybory odbywały się pm.in. pod hasłami przywrócenia samorządu miasta, zlikwidowanego w czasach Cesarstwa.

Stąd 19 kwietnia proklamowano *Commune de Paris*, co w języku polskim występuje w postaci dosłownego zapożyczenia (*Komuna Paryża, Komuna Paryska*). Potem w odezwach do Francuzów podkreślano, że wspólnota (*commune*) Paryża nie zamierza rządzić Francją ale apeluje aby za jego przykładem władzę w innych miastach przejmowały analogiczne przedstawicielstwa mieszkańców. Nie powinna być mylona z dzisiejszym obiegowym polskim kolokwializmem („komuna”), określającym dwudziestowiecznych i dzisiejszych zwolenników ideologii komunistycznej. Walczących w obronie Komuny Paryskiej nazywa się *komunardami* (a nie: komunistami). Wśród sił politycznych Paryża obecne były zarówno

środowiska jakobinów, anarchistów, socjalistów utopijnych jednak żadne z nich nie zdominowało władz Komuny Paryskiej (działacze I Międzynarodówki Socjalistycznej byli w mniejszości). Wręcz przeciwnie: niekończące się dyskusje i rozbieżności polityczne osłabiały wybrane władze Komuny, które opowiadały się za kontynuowaniem walki z Prusakami.

Tymczasem rząd republikański przebywający w Wersalu zwrócił się o pomoc do Prusaków, którzy umożliwili utworzenie spośród żołnierzy francuskich wziętych do niewoli stutysięcznej armii, która została wysłana do stłumienia buntu. Komendantem miasta i dowódcą jego obrony został polski działacz niepodległościowy, jeden z autorów polskich planów powstańczych (1862) i więzień caratu - Jarosław Dąbrowski. Innym dowódcą wojskowym był jeden z byłych dowódców powstania styczniowego Walery Wróblewski. Wojska podległe władzom w Wersalu w ciężkich walkach stopniowo przejmowały miasto. 23 maja w walkach poległ J. Dąbrowski.

Spontaniczny bunt Paryża został stłumiony ostatecznie 28 maja 1871 roku. Po opanowaniu sytuacji władze francuskie dokonywały licznych egzekucji i aresztowań.

W kolejnych dziesięcioleciach i w XX wieku do wydarzeń z czasów Komuny Paryskiej odwoływali się rozliczni propagatorzy buntów społecznych i rewolucji, wielokrotnie nadając mu propagandowy wymiar odbiegający od rzeczywistego charakteru wydarzeń. M.in. komuniści w XX wieku - wbrew faktom - próbowali przedstawiać te wydarzenia jako *„pierwszy w historii rząd klasy robotniczej realizujący hasła dyktatury proletariatu”*. Również próbowali zawłaszczyć postać Jarosława Dąbrowskiego - wbrew jego niepodległościowej biografii. Próbowano go przedstawiać jako jednego z bohaterów ruchu komunistycznego, do którego w wiele lat po jego śmierci odwoływały się m.in. środowiska radykalnych rewolucjonistów. Tak było m.in. w czasie wojny domowej w Hiszpanii, jaka wybuchła w 1936 roku. J. Dąbrowskiego - jako znaną na Zachodzie postać z nieodległej wówczas historii - ogłoszono patronem stworzonej tam i walczącej XIII Brygady Międzynarodowej, dowodzonej przez stalinowskiego działacza Bolesława Mołojca.

(mkkkr)